

Legislația privind violul marital. O abordare comparativă

Valentina Rujoiu

Universitatea din București

Domestic violence has serious implications for the safety and well-being of women and children. Many people continue to find hard to understand why women do not leave their abusers or why they return. In the context of marital rape, the patriarchal basis of marriage were protected when husbands had unlimited sexual access to their wives. Because the law allowed and helped perpetuate sexism, women's associations, social workers, psychologists, criminal justice professionals demand new legislations to deal with this problem. The article describes the major changes in marital rape legislation in different countries such as Great Britain, Chile, Argentina, Bolivia, Mexico, Australia, France, Germany, Spain, Canada, Austria, Portugal, Sweden, India, China, Russia, Romania.

Keywords: domestic violence, activism, marital rape law reform, social support

Cuvinte-cheie: violență domestică, activism, incriminarea violului marital, suport social

R.L. Edwards și J.G. Hopps (1995) definesc, în *Encyclopedia of Social Work*, conceptul de *violență domestică* în funcție de cinci premise. În primul rând, trebuie luate în considerare toate perspectivele teoretice axate pe această problematică și dezvoltate în diferite perioade. În al doilea rând, este necesară o evaluare cronologică a fenomenului în raport cu evoluția în timp a problematicii care influențează considerabil identificarea cauzelor și a factorilor responsabili de prevalența fenomenului. A treia perspectivă vizează contextul social, economic și politic care are un rol decisiv în definirea și modificarea stereotipurilor, prejudecăților cu privire la violența domestică. Identificarea etiologiei fenomenului reprezintă a patra premisă și este vitală, în condițiile în care se dorește o definiție corectă și realistă a

mecanismului declanșator. Această premisă, abordată în termeni pragmatici și eficienți, favorizează elaborarea contextului instituțional reprezentat de rolul specialiștilor (asistenți sociali, psihologi, sociologi, medici, juriști, ofițeri de poliție) în vederea prevenției, intervenției și monitorizării fenomenului. Contextul instituțional reprezintă ultima premisă necesară pentru a se realiza o definiție holistică a prevalenței fenomenului violenței domestice într-o societate. În majoritatea situațiilor, abuzurile au urmări grave asupra sănătății psihice, fizice și emoționale ale victimei mai ales „în cazul acelor abuzuri latente, insidioase care nu generează semne vizibile ce pot fi demonstrate: este vorba în special de abuzul emoțional, psihologic sau acele forme de abuz economic care implică restricția de a folosi mâncarea, banii sau

părăsirea locuinței” (R. Jones și D. Horan, 1997, 44). De cele mai multe ori, odată instituită, violența domestică îmbracă un caracter cronic. Partenerul inițiază comportamentul violent mai ales în perioada în care femeia este însărcinată, ulterior crescând în intensitate și generând consecințe dramatice.

Abordarea din perspectivă juridică a violenței în familie este relativ recentă (anii 1970) și reprezintă efectul presiunilor exercitate de către organizațiile feministe (S. MacDonald, 1988, 174). În același timp, abordarea juridică este influențată de modul în care violența domestică este percepută ca reprezentând o problemă socială, dar și de opinia societății față de intervenția într-o problemă ce aparține sferei intime.

Prevederile legislative sunt cele care legitimează intervenția statului în problemele familiale considerate, până nu demult, subiect tabu de către instituțiile responsabile de instaurarea unui control etatic, și anume, poliție, justiție etc. În acest context, „comunitatea internațională a recunoscut că violența împotriva femeilor reprezintă un atac față de dreptul acesteia de a-i fi garantată integritatea fizică și psihologică, libertatea și demnitatea. Violența exercitată de partenerul intim este, în aceeași măsură, o violare a drepturilor fundamentale” (J. Sanmartin *et al.*, 2003, 34). În vederea eliminării și prevenirii violenței împotriva femeii, din perspectivă juridică, au fost promulgate o serie de convenții și declarații internaționale care garantează drepturile femeii. În ceea ce privește violul marital, acesta nu a fost incriminat, o lungă perioadă de timp, deoarece a fost „considerat în contextul definirii generale a violului. Însă, în practică, reclamarea violului marital este o raritate, pentru două motive. În primul rând, este foarte greu de dovedit, actul de lege nementionând probele luate în considerare în instanță. În al doilea rând, el pare a fi acceptat implicit în presupuziția culturală, exprimată și în textul de lege, conform căruia soțul și soția trebuie să-și îndeplinească îndatoririle reciproce în relațiile de familie” (C. Zamfir și E. Zamfir, 2000, 112).

Incriminarea violului marital în diferite culturi

În cele ce urmează, voi prezenta evoluțiile recente din sistemul legislativ, ale problematicii violului marital pentru a realiza o imagine panoramică, comparativă, a modului în care acest aspect al violenței domestice a fost abordat de diferite state.

În *Anglia*, primul document legislativ, care este atestat istoric și în care s-a făcut referire la violul marital, datează din anul 1736. Ministrul Justiției engleze, Sir Mathew Hale preciza că „soții nu se pot face vinovați de viol comis asupra soțiilor care, prin căsătorie, consimt tacit și se implică în acest fel să se dăruiască soțului” (*apud* J. Bennice și P. Resick, 2003, 229). Acest act intitulat „*The History of Pleas of the Crown*” – cunoscut ca reprezentând doctrina lordului Hale – a constituit, în Codul penal, excepția pe baza căreia partenerul de viață nu putea fi acuzat de către soție că a obligat-o să întrețină relații sexuale fără ca aceasta să-și dea acordul. Doctrina lordului Hale a avut o autoritate deplină în *Anglia* până în anul 1949 când „situația a început să se modifice odată cu apariția cazului *R. versus Clarke*, în care soțul și-a violat soția după ce aceasta obținuse decizie judecătorească de separație în fapt. Soluția a fost de a se reține infracțiunea de viol spunându-se că, dacă printr-un act juridic, de exemplu căsătoria, soția și-a dat consimțământul pentru a întreține relații sexuale, aceasta poate printr-un act juridic, de exemplu obținerea actului de separare, să-și revoce consimțământul. La scurt timp însă s-a decis că simpla introducere a cererii de divorț nu este suficientă pentru a retracta acordul dat la căsătorie. Jurisprudența în materie civilă stabilea deja că există situații în care soția poate să-și retragă consimțământul în anumite circumstanțe: atunci când sănătatea îi este pusă în pericol, atunci când ar exista riscul de a rămâne însărcinată împotriva voinței sale etc.” (R. Chiriță, 2001 – www.raduchirita.ro).

În anii 1970, opinia publică a fost sesizată și informată despre implicațiile violenței

domestice și efectele pe care le are abuzul asupra femeii datorită activității desfășurate de Women's Aid, promotorul primelor centre de criză (G. Hague și E. Malos, 2005; N. Harwin, 2006). În Anglia, *Women's Aid* coordonează o rețea națională alcătuită din peste 350 de servicii sociale destinate victimelor violenței domestice susținând financiar și logistic peste 500 de proiecte care au drept obiectiv crearea unor centre de criză prin intermediul cărora sunt oferite servicii de consiliere psihologică, juridică și de asistență socială precum și cazare pe o perioadă de timp. În cadrul acestor adăposturi lucrează echipe multidisciplinare (asistenți sociali, psihologi, medici, juriști, polițiști) care sunt pregătite să răspundă inclusiv solicitărilor victimelor care aparțin minorităților etnice și persoanelor de culoare. Federația Women's Aid cuprinde peste 30 de organizații în Scoția, Țara Galilor, Nordul Irlandei. În același timp, federația este implicată în toate proiectele legislative cu privire la prevenirea și combaterea violenței domestice fiind recunoscută oficial de către guvernele Națiunilor Unite din anul 1990 (www.womensaid.org.uk).

În 1991, Camera Lorzilor a recunoscut violul marital ca reprezentând o infracțiune care intră sub incidența condului penal, specificându-se că „un violator rămâne un violator, subiect al dreptului penal, indiferent de raporturile sale cu victima”, preciza M. Gilles (1989, 410, *apud* R. Chiriță, 2001). În acest context, plângerea victimei pentru demararea urmăririi penale împotriva agresorului nu este obligatorie. Totodată, dispozițiile dreptului civil permit victimei solicitarea unui ordin de restricție pentru soțul agresiv sau ordonanțe cu privire la ocuparea domiciliului conjugal. În codul familiei sunt prevăzute sancțiuni specifice în funcție de tipul de relație existent între cei doi parteneri: soț-soție, logodnici, relație consensuală. Mai mult decât atât, în funcție de gravitatea agresiunii și mai ales dacă siguranța victimei este periclitată, soțul agresor poate fi arestat chiar fără emiterea unui mandat (V. Stoiciu, 2003, 56).

Un studiu recent realizat de către Consiliul European în anul 2002 (*The protection of*

women against violence : Recommendation) care a reunit cercetările desfășurate în mai multe țări europene, a concluzionat că, „una din patru femei este victimă a violenței domestice pe parcursul vieții, iar una din opt femei este agresată anual de partener” (N. Harwin, 2006, 557). Această statistică s-a realizat ținându-se cont de indicatori precum rasa, originea etnică, religia, vârsta, pregătirea profesională sau clasa socială din care femeile provin. Totodată, datele statistice furnizate de guvernul Marii Britanii estimează că în Anglia și Țara Galilor „sunt raportate anual în jur de 635 000 de cazuri de violență domestică în care 81% dintre victime sunt femei, iar 19% bărbați”. În același timp, datele statistice înaintate de poliție confirmă că aproape „în fiecare minut se primesc apeluri telefonice pentru a se interveni în cazuri de violență domestică, iar 85% din aceste apeluri sunt inițiate de femei care sunt abuzate de partener” (*idem*, 558). Deși persistă, situația de neraportare a unor astfel de cazuri, totuși, în Marea Britanie precum și în țările europene care și-au concentrat efortul și resursele pentru a preveni și soluționa violența domestică, numărul persoanelor care solicită ajutor a crescut considerabil mai ales datorită modului în care poliția a fost pregătită să intervină. Cu toate acestea, datele statistice confirmă că doar „35% dintre incidente sunt raportate” (Home Office, 2002, *apud* N. Harwin, 2006, 558).

În *Australia*, violul marital a fost recunoscut ca reprezentând o infracțiune în anul 1991. Jurisprudența australiană se bazează, în acest context, pe reciprocitatea drepturilor maritale ale soților care generează, în același timp, și obligații care trebuie să aibă un caracter voluntar. În urma acestei hotărâri, statele australiene au renunțat la distincția dintre violul marital și cel extramarital considerându-se că „violarea soției este o faptă cel puțin la fel de gravă ca și violarea unei străine, dacă nu cumva mai gravă. Ar fi ilogic ca dreptul penal să nu ofere nici un fel de protecție femeilor contra soților care abuzează de ele” (A. Miller, 1994, 823, *apud* R. Chiriță, 2001).

În *Statele Unite ale Americii*, violul marital a fost invalidat din cauza doctrinei

Hale care a devenit parte a Codului penal, astfel încât, o bună perioadă de timp, majoritatea statelor au adoptat așa-numita imunitate maritală ce era încorporată în definiția violului. În afara acestui argument bazat pe stipulațiile codului penal, instanțele federale au pledat pe baza prezumției că statul nu trebuie să intervină în viața cuplului, iar soțul trebuie să fie protejat în condițiile unui divorț „contra unor plângeri șicanatoare ale soției” (M.S. Hilf, 1980, 31-34). În 1984 s-a admis, prin decizia Curții de Apel a statului New York, că imunitatea maritală este neconstituțională, iar violul marital a fost recunoscut ca reprezentând un delict. În acest context, s-a făcut precizarea că violul nu trebuie interpretat doar prin prisma neconstituirii unei părți implicate, ci trebuie să se țină cont de faptul că este un act degradant care produce urmări victimei pe plan fizic și psihologic. „A considera existența unui consimțământ implicit la astfel de acte este irațional și absurd. O femeie căsătorită are același drept de a-și controla propriul corp ca și una necăsătorită. Dacă un soț se simte afectat de refuzul soției de a participa la raporturi sexuale, ar trebui să utilizeze mijloacele prevăzute de dreptul familiei și nu să se ajute singur. Faptul că este o infracțiune greu de probat nu înseamnă că nu ar trebui sancționată, pentru că violul presupune întotdeauna o dificultate de probare, mai ales în cazul unor relații preexistente între autor și victimă [...]. Este revoltător să nu existe o bază mai bună pentru o normă juridică decât faptul că a fost aplicată în timpul lui Henric al IV-lea (este incriminată doctrina lordului Hale). Este cu atât mai revoltător cu cât mentalitatea a evoluat considerabil de atunci, iar regula persistă doar printr-o imitație oarbă a trecutului” (Court of Appeal of the State of New York, *People vs. Mario Liberta*, 1984, 363-366, *apud* R. Chiriță, 2001 – www.raduchirita.ro).

Astfel, decizia newyorkeză a reprezentat primul pas spre abrogarea totală a imunității în dreptul american. Din anul 1966, „16 state au abrogat total dispensa în raport cu violul marital și 33 de state au abrogat-o parțial precizând însă cu claritate excepțiile: este

vorba despre acele situații în care nu este utilizată forța, iar potențialele victime se află în imposibilitatea de a consimți sau nu actul sexual din cauza unor probleme de natură psihică [...] Această dispensă, cu caracter parțial, este valabilă și în situația persoanelor care trăiesc în uniune consensuală pe teritoriul statelor Connecticut, Iowa, Minnesota, Virginia de Vest. În 1998, Delaware este ultimul dintre state care acceptă revocarea dispensei” (L. X, 1999, 1077).

Situația a fost similară și în *Franța*. Inițial, soțul beneficia de imunitatea maritală în cazul unui viol comis asupra partenerei sale. Dacă aceasta depunea plângere, soțul era incriminat doar în contextul în care ar fi utilizat violența fizică și nu ar fi fost incriminat prin prisma violului în sine. O bună perioadă de timp, jurisprudența franceză nici nu a afirmat, dar nici nu a infirmat în mod concret existența violului marital. În septembrie 1990 și iunie 1992 două decizii ale Curții de Casație au incriminat violul marital precizând faptul că „prezumția de consimțământ între soți la întreținerea de raporturi sexuale în intimitatea vieții conjugale nu funcționează decât până la proba contrarie” (L. M. Nivôse, 1998, 4).

Treptat, majoritatea altor state au preluat aceleași argumente. În *Germania* deși violența conjugală nu face obiectul unor prevederi legislative specifice, începând cu anul 1997 a fost adoptată o lege de modificare a Codului penal care, în articolele 177 și 178 era utilizată sintagma «*în afara căsătoriei*» în definiția violului. În cazul constatării unei infracțiuni de violență intimă, procedura penală poate fi declanșată automat și nu implică voința victimei. Împotriva soțului agresor, tribunalul poate emite ordine de restricție care pot consta în interdicția acestuia de a pătrunde în domiciliul victimei și chiar interdicția de a intra în contact cu aceasta. O asemenea interdicție poate fi emisă și în situația în care victima este amenințată de către partener (S. Brammertz, P. Rombach, 1998, 291).

În *Spania* prevederile cu privire la violența conjugală sunt incluse în Codul penal. Din perspectivă legislativă situația cu privire la

violul marital a fost incertă până în anul 1989 deoarece cea mai mare parte a doctrinei și jurisprudenței consideră că „atâta timp cât obiectul juridic al infracțiunii de viol este libertatea sexuală, aceasta se referă la faptul că persoana în cauză și nimeni altcineva, decide când, cum și cu cine întreține raporturi sexuale” (R. Jimenez, 1999, 1059-1060). Începând din 1995 Tribunalul suprem a recunoscut violul marital ca reprezentând infracțiune, iar sancțiunile sunt diferite în funcție de durata căsniciei. Totodată, codul familiei prevede sancțiuni diferite în raport de relația victimă-agresor: soț-soție, concubini, logodnici etc.

În *Canada* actele de violență sexuală precum agresiunea și hărțuirea sexuală sunt considerate crime și sunt sancționate prin intermediul Codului penal. În ultima perioadă, sistemul legislativ canadian a luat măsuri drastice față de fenomenul violenței intime. Cele mai importante măsuri vizează amendamente adăugate Codului penal canadian revizuit în 1983. Prin intermediul Legii C-127 promulgată în 1997, violul marital este incriminat. Totodată, modificările aduse Codului penal, sunt însoțite, în unele provincii, de o serie de măsuri legislative, create împotriva violenței conjugale, prin intermediul cărora se asigură măsuri adiționale de protecție a victimelor, precum ordonanțele de urgență emise în favoarea acestora. Prin intermediul Legii C-115 pedepsele pentru actele de agresiune sexuală, considerate crime, sunt cuprinse între 10 ani, 14 sau chiar detenție pe viață (K. Tang, 1998, 259-261).

În *Austria*, până în anul 1997, violența conjugală era încadrată la infracțiunile de lovire și vătămare corporală. Din anul 1997 a intrat în vigoare Legea privind apărarea împotriva violenței domestice. Violul în cadrul cuplului este incriminat de Codul penal începând cu anul 1989. În acest context, procedura penală se declanșează în urma plângerii penale a victimei, chiar dacă aceasta nu a suferit vătămări fizice grave. Legislația austriacă permite judecătorului să ordone părăsirea domiciliului conjugal de către agresor, chiar în condițiile în care acesta este proprietar.

Dispozițiile pot fi aplicate și în situația în care victima este doar amenințată de către soț. În același timp, organele de poliție au posibilitatea de a acționa independent de decizia justiției, imediat ce au fost sesizate de comiterea unui act de violență intimă (R. Logar, 1998).

Începând din 1991, în *Portugalia* victimele violenței domestice sunt protejate prin intermediul unei legi special create în vederea prevenirii și soluționării acestei probleme sociale care prevede, în același timp, acordarea de suport material din partea statului victimelor. Prin intermediul Codului penal este incriminată violența intimă, violența exercitată asupra minorilor, iar violul marital este recunoscut în cadrul cuplului. În funcție de gravitatea delictului, agresorul poate fi obligat să părăsească domiciliul și poate fi pedepsit cu închisoare de la 1 la 10 ani, iar în cazul în care victima decedează pedeapsa este cuprinsă între 3 și 10 ani. Procedura penală se declanșează numai dacă victima depune plângere împotriva agresorului. Din 1998 s-a admis însă și situația în care procedura penală poate fi declanșată automat, atunci când este în interesul victimei și, mai ales, atunci când aceasta nu se opune demarării procedurii. Judecătorul poate decide măsuri de protecție a victimei numai în situația în care aceasta intenționează acțiune de divorț (J. Sanmartin *et al.*, 2003, 37).

În țările scandinave, codurile penale incriminează soțul care întreține relații sexuale cu partenera folosind violența. De exemplu, în *Suedia* violul marital este recunoscut din punct de vedere legal încă din anul 1965, iar începând cu anul 1998 a fost introdusă incriminarea de „violare gravă a integrității femeii” prin care se definesc infracțiunile repetate împotriva femeii, provocate de către agresorul cu care femeia are o relație intimă. Infracțiunile pot fi de natură sexuală sau care pun în primejdie viața, securitatea sau libertatea femeii. Procedura penală, în caz de violență intimă, se poate declanșa în urma reclamației oricărei persoane care poate dovedi actul de violență conjugală astfel încât victima nu este obligată să depună plângere împotriva agresorului. Ordinul de interdicție

pentru agresor, în vederea protejării victimei, este inițiat numai în condițiile în care procesul de divorț este demarat. În același timp, comisariatele de poliție sunt implicate activ în acest proces prin punerea la dispoziția victimei a unui echipaj de intervenție în situație de urgență. În cazurile foarte grave, victima beneficiază chiar de gardă de corp și are opțiunea de a-și schimba identitatea. Sistemul de servicii sociale, protecție din partea poliției și consiliere juridică este foarte bine dezvoltat începând din anul 1994 când s-a creat „Centrul Național pentru Femeile Maltratate sau Violate” (J. Sanmartin *et al.*, 2003, 38).

Tările din America Latină au o legislație special creată în vederea combaterii și prevenirii violenței domestice dar care are un impact minim asupra proliferării fenomenului. În acest context, a fost adoptată o legislație severă privind violența conjugală împotriva femeii, iar acest lucru s-a datorat, în special, mișcării femeilor din America Latină care este una dintre cele mai active din lume. Astfel se explică faptul că Statele Americii Latine au fost primele care au ratificat „Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii” și primele care au inițiat instrumente legislative special create în vederea eradicării violenței domestice. Pe lângă definirea juridică a conceptului de violență domestică, aceste legislații includ și fac referire specială la abuzurile psihologice și sexuale, fapt ce reprezintă un aspect deosebit de important și specific abordărilor actuale ale violenței conjugale. Cu toate aceste măsuri, America Latină rămâne o regiune cu un nivel ridicat al cazurilor de violență intimă. Astfel, în Argentina, Legea privind Protecția împotriva Violenței Domestice a fost promulgată în 1994, însă statisticile relevă 1 010 cazuri de violență conjugală în 1995, 1 600 în 1996 și 1 820 cazuri în 1997. Anual, peste 5 000 de femei sunt victime ale abuzurilor sexuale și ale violenței domestice exercitate de către partenerul intim. În 1998, conform datelor statistice, aproximativ 1700 de femei au solicitat ajutorul serviciilor sociale și spitalelor din Alvear care asigurau protecție

împotriva violenței domestice. În perioada 1995-1996 au fost înregistrate aproximativ 25 000 de apeluri împotriva abuzurilor fizice și sexuale, exercitate de către partener, la Centrul de Criză Împotriva Violenței Domestice. 73% dintre victimele crimelor sexuale sunt femei, iar 25% reprezintă acte sexuale consumate. Majoritatea agresorilor sunt membrii ai familiei sau persoane cunoscute victimelor.

În *Chile*, până în 1989, legislația în vigoare a stipulat drepturile primare cu privire la situația femeii și a copilului. „De exemplu, în Codul civil, înainte de 1989, era precizat că soția trebuie să se supună și să-i fie obedientă soțului, iar acesta este dator să-i ofere protecție. Totodată, soțul, în urma căsătoriei, deținea autoritatea asupra bunurilor soției și asupra persoanei acesteia” (P. McWhirter, 1999, 38). Aceste aspecte au susținut și favorizat violența împotriva femeii din punct de vedere legislativ. Iată de ce patternurile culturale care promovează o societate patriarhală coroborate cu „suportul” legislativ generează conservarea și rezistența la schimbare astfel încât inegalitățile de gen devin principalul argument prin intermediul căruia violența domestică este acceptată ca făcând parte din sfera normalității. Din punct de vedere legislativ, situația a început să se schimbe după data de 9 iunie 1989 când, în urma unor alegeri democratice, președinte devine Eduardo Frey. Istoria recentă a statului Chile consideră că violența domestică a afectat profund stabilitatea familiei (S. Larrain, 1994). Odată cu instituirea regimului dictatorial Pinochet în anul 1973, guvernul social democrat al lui Salvador Allende a fost înlăturat. În cei 17 ani de dictatură militară, statul a fost promotorul violenței fiind cel care a instituit tortura sexuală împotriva femeii (X. Bunster, 1986). În cultura chiliană, femeia era considerată cea mai puternică verigă care alcătuiește familia. Folosind acest pattern, regimul dictatorial a apelat la tortura sexuală a femeilor pentru a înfrânge rezistența rebelilor (X. Bunster, 1984). De cele mai multe ori, copiii erau torturați în fața mamelor pentru a obține cât mai multe informații despre presupusele activități

subversive pe care membrii familiei le-ar fi putut iniția împotriva regimului dictatorial (X. Bunster, 1984). Dictatura a durat până în anul 1988 când societatea chiliană a votat pentru democrație. Cu toate acestea, efectele torturii și a altor forme de violență instituite în acea perioadă, continuă să influențeze și în prezent viața femeilor chiliene. Cel mai pervers efect constă în faptul că, deși torturile sexuale și fizice la care erau supuse femeile și copiii au avut efecte devastatoare, totuși violența împotriva femeii a fost preluată în cultura și mentalitatea societății chiliene.

În urma acestor schimbări, multe legi care până în acel moment ignorau drepturile omului au fost modificate, astfel încât, în prezent, în Codul civil din Chile vechile precizări au fost înlocuite cu norma reciprocității și a egalității în drepturi și obligații dintre bărbat și femeie, căroră „le revine responsabilitatea de a se respecta și proteja reciproc” (P. McWhirter, 1999, 38). Cu toate acestea, există o rezistență la schimbare chiar din partea acelor persoane care trebuie să pună în aplicare legile. Cel mai concludent exemplu este reprezentat de legile Violenței Domestice și Protecției Împotriva Tratatelor Neadevate pentru Minori (*Laws of Domestic Violence and Protection Against Maltreatment of Minors*) emise în anul 1994 care prevăd pedepse împotriva agresorilor și încurajează victimele să solicite ajutor. Aspectul negativ intervine însă în momentul în care, femeile victime ale violenței domestice sunt ignorate chiar de către polițiștii la care depun plângere împotriva agresorului și căroră le solicită primul ajutor. În acest context, unul dintre polițiști a declarat că „pentru mine legea este prost realizată pentru că încurajează cuplurile să se separe. Iar bărbatul se simte lipsit de orice putere atunci când se vede obligat să-și lase propria casă”. Trebuie precizat că această rezistență la schimbare este susținută de un aspect care este demn de luat în considerare: Chile a rămas singura țară din Vest în care divorțul este ilegal (*ibidem*). În astfel de condiții, acele cupluri care nu se mai înțeleg, sunt obligate să-și continue mariajul, ceea ce generează un alt motiv care favorizează

apariția sau agravarea violenței domestice prezentă în proporție de 60% în familiile chiliene (S. Larrain, 1994).

În *Bolivia*, Legea privind Violența Domestică a fost promulgată începând cu anul 1995. În 1996, Brigada pentru Protecția Familiei creată special în vederea prevenirii și combaterii violenței conjugale a primit peste 800 de plângeri lunare numai dintr-un singur oraș. 67% din plângeri au fost făcute pentru a denunța agresiunile fizice însoțite de violență sexuală sau amenințări cu moartea.

În *Mexic*, Legea privind Prevenția și Asistența Violenței Intrafamiliale a intrat în vigoare începând din 1996 astfel încât violul marital a devenit infracțiune. Datele statistice demonstrează că, în 1997, în orașul Mexico au fost înregistrate peste 9000 de cazuri de violență conjugală, iar Centrul contra Violenței Familiale a oferit asistență socială și medicală la peste 12 000 de femei. În anul 1996, centrul special creat pentru infracțiunile sexuale a primit peste 5 500 de plângeri de la femei care și-au acuzat partenerul de abuzuri sexuale. Violul este cea mai frecventă crimă cu peste 1 700 de cazuri anual raportate. Alte state din America Latină care au legislație special creată în vederea prevenirii și combaterii violenței domestice și care incriminează violul marital sunt: *Bahamas* (1991), *Barbados* (1992), *Columbia* (1996), *Costa Rica* (1996), *Ecuador* (1995), *El Salvador* (1996), *Guatemala* (1996), *Panama* (2001), *Paraguay* (2000), *Peru* (1993 modificată în 1997), *Puerto Rico* (1989), *Trinidad și Tobago* (1991), *Venezuela* (1998) (J. Sanmartin *et al.*, 2003, 39).

În statele continentului asiatic au fost elaborate legi contra violenței domestice din anul 1994, primul stat fiind *Malaezia*. În ultimii ani, societatea chineză modernă a fost marcată de schimbări majore în toate zonele vieții sociale. Stilul de viață, normele, valorile sociale și culturale au început să se adapteze celor occidentale. Astfel, „Republica Populară Chineză este în prezent cea mai mare țară socialistă care dorește să facă parte din Organizația Internațională de Comerț (*World Trade Organization*). În acest context,

violența împotriva femeii este considerată a fi un efect al revoluției culturale care a generat inserarea, în 1980, a concepțiilor de viață specifice Vestului” (C. Tang *et al.*, 2002, 673). În 1979, guvernul chinez a început să îmbunătățească situația socială a femeii formulând „o serie de amendamente și legi”. De exemplu, în 1992, a fost pusă în vigoare Legea cu privire la Protecția Drepturilor și Intereselor Femeii (*Law on the Protection of Rights and Interests of Women*) care interzice discriminarea și tratamentele neadecvate împotriva femeii. Și în Taiwan, schimbările apărute au fost de bun augur, mai ales că este o regiune în care guvernarea se bazează pe legea marțială, în condițiile în care, „violența împotriva femeii este considerată atât o formă de violență interpersonală cât și o violare a drepturilor femeii” (N. Chiang, 2000, 229-244). Legea promulgată în 1998, venea în sprijinul prevenirii violenței domestice și al protecției drepturilor victimelor acesteia. În Hong Kong, care până în 1997 a fost colonie britanică, violența împotriva femeii este considerată un concept care are drept principală cauză „conflictul dintre sexe” explicat în contextul „inertiei ce caracterizează schimbările față de atitudinile și valorile culturale cu privire la pozițiile pe care le au bărbații și femeile în societate. Pe lângă legile penale care asigură protecția legală a femeilor împotriva violului, abuzului fizic și abuzului sexual împotriva copiilor, guvernul din Hong Kong a implementat, începând cu 1996, Ordonanța împotriva Discriminării Sexuale (*Sexual Discrimination Ordinance*) care interzice orice formă de discriminare împotriva femeii. Hărțuirea sexuală este considerată ilicită în Hong Kong și este specificată în această ordonanță” (C. Tang *et al.*, 2002, 673). În cultura chineză, violul este înțeles și analizat în conformitate cu implicațiile sociale și culturale. De aceea, s-a conturat o „cultură a tăcerii” față de această problemă socială cu care se confruntă femeile din China. Principalul motiv este reprezentat de valorile și tradițiile patriarhale, iar cele mai importante gravitează în jurul virginității și condiției femeii. Astfel, deși violul provoacă o serie

de traume femeii, de multe ori, aceasta nu solicită ajutor și nu își denunță agresorul pentru a nu fi învinovățită de pierderea onoarei și castității, cu toate că „în istoria Chinei, violul a fost perceput drept o deprivare ilegală a castității sau virginității femeii de către bărbat” (V. Ng, 1987, 64). Acest aspect a fost luat în calcul în Taiwan atunci când s-a elaborat legislația cu privire la comiterea violului. Prin urmare, legea penală taiwaneză consideră violul un delict sexual care este inclus în categoria „crimelor săvârșite împotriva moralității unei societăți” (T.-Y. Luo, 2000, 583). În același timp, până în anul 1999, pentru a proteja reputația femeilor, legea penală din Taiwan permitea judecătorilor „să nu facă publice acuuzările împotriva agresorului dacă victima dorea acest lucru” (Lin, 1996, *apud* T.-Y. Luo, 2000). Principiile tradiționaliste patriarhale au o influență covârșitoare și în contextul în care este vorba de comiterea unui viol. Din acest punct de vedere, există chiar o „conexiune între viol și căsătorie în societatea chineză. În China Antică, violul era comis de bărbat tocmai pentru a avea cale liberă spre femeia pe care o dorea și care preceda actul căsătoriei. Chiar și în prezent, în Taiwan, victimele unui viol comis de către o cunoaștință sunt încurajate să se căsătorească cu violatorul pentru a-și păstra onoarea nepătată” (T.-Y. Luo, 2000, 583).

India a elaborat o legislație centrată pe această problematică în 2002. Cercetarea realizată de Suneeta Krishnan între 1997-1999 evidențiază percepția și manifestarea violenței domestice în comunitățile rurale din zona Karnataka¹, sudul Indiei. S-a urmărit cunoașterea contextului care generează violența maritală în funcție de resorturile care stau la baza relațiilor pe care se fundamentează violența maritală și inegalitățile structurale datorate sexului, castei și inegalităților de clasă². Studiul a avut la bază „20 de interviuri semi-structurate și șase grupuri de discuție la care au participat femei și bărbați cu vârsta cuprinsă între 25 și 45 de ani. Șapte dintre interviuri au fost aplicate de către medicii locali, echipa fiind alcătuită atât din medicul clinician cât și de medicul care

practica terapia ayurveda”³ (S. Krishnan, 2005, 762). O parte dintre femeile intervievate, inițial, au considerat ca nefiind oportună discuția despre violența maritală. Pe de-o parte, au justificat acest lucru prin prisma faptului că ține de intimitatea familiei și, implicit, este pusă în joc onoarea acesteia. Pe de altă parte, femeile abuzate de partener consideră că nu trebuie să se acorde o importanță prea mare acestui aspect deoarece nu este ceva neobișnuit, ci este „o parte a realității pe care o trăiesc în fiecare zi. Ele au descris câteva tipuri de abuzuri exercitate asupra lor de către soți începând cu cele verbale, cele fizice și, ajungând până la acele situații în care partenerul le-a dat foc” (*idem*, 766). Cauzele care conduc la aceste comportamente din partea soților sunt expresiile grăitoare ale inegalității de gen și ale discriminării considerate constant a fi normale într-o societate de tip arhaic în care există *drepturi masculine și obligații feminine*. Pe parcursul desfășurării interviurilor și a discuțiilor de grup, cercetătoarea a constatat că abordarea unei teme precum cea a violenței maritale este influențată considerabil de casta din care provin subiecții. În același context, casta este cea care generează și inegalitățile de ordin social și economic. Astfel, femeile care provin dintr-o castă superioară sunt reținute în a face declarații cu privire la abuzurile la care sunt supuse de către parteneri, principalul motiv fiind acela de a nu „diminua prestigiul și onoarea familiilor în comunitate”. Situația este opusă atunci când subiecții provin din castele inferioare. Din acest punct de vedere, femeile consideră ca fiind vitală aducerea în discuție și realizarea unor măsuri imediate față de abuzurile la care sunt supuse de către partener. Deși femeile sunt abuzate constant de către soți, acestea nu părăsesc relația și nu caută suport. Motivele sunt reprezentate mai ales de importanța pe care o implică normele și valorile sociale specifice culturii și comunității din care provin dar, în același timp, factorii decisivi sunt reprezentați de inegalitățile de gen care sunt „internalizate” de către femei pe tot parcursul procesului de

socializare. În India, furnizorii de servicii de sănătate reprezintă, în majoritatea situațiilor, unica formă de suport la care apelează femeile victime ale abuzurilor exercitate de partener. Acest ajutor tratează însă „efectul” nicidecum cauza. Mai mult decât atât, medicii constată abuzurile la care sunt supuse femeile în urma consultațiilor și nu datorită mărturiilor femeilor. Din cauza acestui aspect, medicii nu pot asigura decât un suport care reprezintă o strategie pe termen foarte scurt. Astfel, deși furnizorii de servicii medicale sunt o resursă importantă cu ajutorul căreia violența maritală poate fi identificată astfel încât să fie implementate măsuri concrete de abordare a fenomenului, inegalitățile de gen, casta și clasa socială reprezintă indicatori care influențează semnificativ atât recunoașterea și acceptarea violenței maritale – considerată un fapt normal – cât și realizarea unor strategii menite să vină în sprijinul femeilor aflate în dificultate.

Japonia emite Legea privind Prevenția Violentei Intime și a Protecției Victimei în 2002. Statisticile prezentate de către Asociația Judecătorilor Niponi (*Japan Bar Association*) prezintă situația gravă cu care se confruntă femeile victime ale violenței domestice. „Cele mai multe soții optează să rămână în relația abuzivă deoarece sunt dependente financiar [...] Intervenția poliției este sporadică deoarece violența dintre parteneri nu este percepută ca reprezentând un delict. Aceeași sursă menționează că unul din doi soți care își abuzează partenerul devin violenți și în relația cu minorii” (J. Kozu, 1999, 51).

În *Vietnam*, legislația actuală garantează drepturi egale pentru bărbați și femei atât în sfera privată, a vieții de familie cât și în sfera publică. În același timp, sunt promovate legi și politici sociale care susțin dreptul femeii și al familiei în general de a opta pentru metode contraceptive. Aceste măsuri au fost adoptate în anul 2000 când Legea privind Căsătoria și Familia (*Marriage and Family Law*) legiferată în 1960, a fost modificată prin recunoașterea și interzicerea violenței fizice exercitate asupra femeii în relația de cuplu legal constituită. Aceste reforme legislative au avut drept efecte pozitive îmbunătățirea condiției femeii datorită accesului la

serviciile educaționale și de sănătate ceea ce a permis îmbunătățirea statutului socioeconomic. Cu toate aceste măsuri legislative violența exercitată de partener asupra femeii are o prevalență crescută și este slab raportată (N. Luke *et al.*, 2007). În aceste state, odată cu promulgarea legilor menționate, abuzul sexual exercitat în relația intimă este incriminat.

O situație deosebită întâlnim în *Israel* care a recunoscut violul marital, din punct de vedere legislativ, încă din anul 1964, jurisprudența stabilind că „dacă soția ar refuza, fără temeii, să mențină relațiile matrimoniale cu soțul său, acesta ar avea la dispoziție remedii juridice, dar nimănui nu îi este permis să ia legea în mâinile sale și să o aplice prin acte de violență” (Livneh, 1967, 415, *apud* R. Chiriță, 2001).

Violul marital este sancționat și în legislația *fostei Uniunii Sovietice* care îl definește ca o atingere gravă adusă demnității femeii (C.L. Mitra, 1979). Cu toate acestea, în *Rusia* din cele 331 815 de crime săvârșite în 1993, 14 000 erau violuri. În 1996, aproximativ 11000 de femei au fost victime ale unui act de viol sau a unei tentative și mai bine de jumătate dintre acestea și-au incriminat partenerul. Trebuie reținut că aproximativ 14 000 de femei sunt ucise anual de către soț sau un alt membru de familie (V. Stoiciu, 2003, 31).

Sunt puține statele care nu incriminează violul marital. De exemplu, în *Egipt*, soțul care întreține relații sexuale cu soția împotriva voinței acesteia și făcând apel la violență fizică nu este acuzat pentru comiterea actului de viol deoarece, din punct de vedere legal și prin prisma actului de căsătorie, femeia este obligată să se supună soțului și să-i satisfacă nevoile sexuale de fiecare dată când i se cere (E. Jimenez, 1999).

Legislația violului marital în România

În România, cel mai important demers legislativ în vederea combaterii violenței domestice și protecției femeii a constat în promulgarea,

la 22 mai 2003 a Legii 217 pentru Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie (publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003). În Articolul 2, alineatul 1, violența domestică este definită ca reprezentând „orice tip de acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie, împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material”.

Avantajul elaborării unei legislații specifice constă în faptul că legea extrapolează conceptul de violență în familie incluzând, pe lângă violență fizică, și alte forme de manifestare ale acesteia care, până nu de mult, au fost ignorate. Este vorba de violența psihică și cea sexuală. Totodată, legea prevede în articolele cinci și șase faptul că ministerele și celelalte autorități centrale de specialitate au obligația de a desemna personal specializat pentru a fi realizată instrumentarea cazurilor de violență domestică. În același timp, se menționează, în articolul șapte, necesitatea colaborării dintre autoritățile locale și ONG-uri dar și implicarea comunității în desfășurarea acțiunilor de combatere, intervenție și prevenție. Datorită promulgării Legii 217/2003 s-a creat Agenția Națională pentru Protecția Familiei – prima agenție de profil din Europa de Est – având obiectivul „de a dezvolta și promova politici naționale de prevenire și combatere a fenomenului violenței în familie” (www.anpf.ro). În acest context, ANPF coordonează modul în care se implementează politicile publice stipulate în Strategia națională în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului violenței în familie aprobată prin H.G. 686/2005.

„Legea nr. 217/2003 ridică o serie de probleme: Legea nu prevede ce reprezintă indiciile temeinice, astfel că s-ar putea avea în vedere definiția dată de articolul 68 C.p.p. (art. 68 a fost introdus prin art. 1 pct. 36 din legea nr. 356/2006), conform căruia sunt indicii temeinice atunci când, din datele existente în cauză, rezultă presupunerea rezonabilă că persoana față de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârșit fapta.

De asemenea, legea nr. 217/2003 nu prevede cum se aduce la cunoștința instanței dispariția stării de pericol ce a determinat luarea măsurilor și ce condiții trebuie analizate pentru a se aprecia că a dispărut această stare.

Pe de altă parte, dacă o astfel de cerere s-ar formula în timpul urmăririi penale, procedura de soluționare este în contradicție cu cea reglementată prin dispozițiile articolului C.p.p. pentru următoarele considerente :

1. Legea nr. 217/2003 prevede că instanța este sesizată cu o astfel de cerere de către victimă sau se poate sesiza din oficiu. Codul de procedură penală prevede că instanța este sesizată de către procuror ;
2. Legea nr. 217/2003 prevede că pentru dispunerea măsurilor trebuie să existe probe sau indicii temeinice că un membru de familie a săvârșit un act de violență cauzator de suferințe fizice sau psihice asupra unui alt membru. Codul de procedură penală trimite la analizarea întrunirii condițiilor arătate în articolul 113 sau 114 din Codul penal (existența stării de pericol) ;
3. Legea nr. 217/2003 nu prevede că pentru dispunerea măsurii este necesară și ascultarea persoanei față de care se ia măsura, în timp ce Codul de procedură prevede o astfel de condiție ;
4. Legea nr. 217/2003 nu prevede modul în care se pune în executare măsura dispusă provizoriu, în timp ce Codul de procedură penală reglementează o astfel de procedură prin articolul 437 ;
5. Legea nr. 217/2003 nu prevede procedura judecării unei cereri de revocare a măsurilor prevăzută de articolul 26, în timp ce Codul de procedură penală reglementează o astfel de procedură prin articolul 437.

Pentru considerentele de mai sus rezultă că, pentru respectarea tuturor garanțiilor procesuale, prevederile legii nr. 217/2003 trebuie coroborate cu prevederile articolului 162 al Codului de procedură penală în ceea ce privește aplicarea cu caracter provizoriu a măsurilor de siguranță prevăzute de articolele 113 și 114 ale Codului penal precum

și a măsurii interzicerii de a reveni în locuința familiei (prin analogie)” (Violența în Familie în România : Legislația și sistemul judiciar. Raport preliminar, cap. 3, 28, februarie 2007 www.abanet.org/rol/publications/romania-dv-in-romania-law-court-system-rom.pdf)

În anul 2004 a fost promulgată Legea nr. 211 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor prin intermediul căreia victimele sunt informate în raport cu drepturile de care beneficiază : consiliere psihologică, asistență juridică gratuită și compensație financiară acordată de stat. Astfel, conform articolului opt, victimele tentativei infracțiunilor de omor, omor calificat și omor deosebit de grav precum și cele ale infracțiunilor de lovire sau alte violențe și vătămare corporală beneficiază de consiliere psihologică asigurată de serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor. În baza articolului 14, la cerere, victimele beneficiază de asistență juridică. Conform articolului 21, alineatul 1, litera a, „persoanele asupra cărora a fost săvârșită o tentativă de omor, omor calificat și omor deosebit de grav, o infracțiune de vătămare corporală gravă, o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală gravă a victimei sau o infracțiune de viol primesc, la cerere, compensații financiare”. Tot în anul 2004, a fost emis Ordinul nr. 384/306/993 pentru aprobarea Procedurii de conlucrare în prevenirea și monitorizarea cazurilor de violență în familie. Este un ordin interministerial prin intermediul căruia se reglementează cooperarea a trei ministere care au atribuții în domeniu : Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei (actualmente Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse), Ministerul Administrației și Internelor și Ministerul Sănătății Publice.

Analizând violența domestică din perspectiva unei singure forme de manifestare, și anume, cea sexuală, cu referire la violul marital, am constatat că, în România, jurisprudența în materie este absentă (nu sunt cunoscute cazuri de violență domestică în care soția și-a acuzat soțul de viol marital), iar doctrina a respins totalmente ideea existenței violului

marital. Din acest punct de vedere, s-a menționat faptul „că nu poate fi subiect pasiv la viol soția agentului, pentru că raporturile ei sexuale cu acesta sunt o îndatorire conjugală, a cărei îndeplinire soțul o poate obține chiar și prin constrângere și fiindcă, prin căsătorie, soția și-a dat consimțământul la această îndatorire pe toată durata căsătoriei” (T. Pop, 1937, 637, *apud* R. Chiriță, 2001). În acest context, s-a precizat „că actul căsătoriei implică o restrângere conștientă a femeii, a libertății sale sexuale (chiar dacă soții trăiesc separat în fapt) astfel că nu ar putea opera prevederile art. 197 în raporturile dintre soți” (G. Antoniu, 1975, 208, *apud* R. Chiriță, 2001).

Toate aceste aspecte au fost revizuite la nivel legislativ prin Legea 197/2000 (publicată în Monitorul Oficial 568 din 15.11.2000) prin intermediul căreia s-au modificat dispoziții ale Codului penal la capitolul care trata infracțiunea de viol. Conform noilor reglementări, în articolul 217, alineat 1 se precizează că „actul sexual de orice natură, cu un membru al familiei, prin constrângerea acestuia sau profitând de imposibilitatea lui de a se apăra ori de a-și exprima voința, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi”. La alineatul 2 se adaugă: „Pedeapsa este detențiunea severă de la 15 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi dacă victima este membru de familie – prin membri de familie se înțelege soțul sau alte rude apropiate” (M. Hotca, 2004, 218).

Până la introducerea acestor modificări, articolul 197, alineatul 2 din Codul penal prevedea privarea de libertate doar pentru următoarele situații: a) *fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună*; b) *victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau în tratamentul făptuitorului*; c) *s-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății*. Prin intermediul Legii 197/2000 s-a introdus după litera b litera b¹ prin care se menționează explicit, fără a lăsa loc de interpretări, că pedeapsa cu închisoarea se aplică și în situația în care victima violului este un membru al familiei. Astfel, este abrogată prevederea alineatului 5 care menținea imunitatea făptuitorului care se căsătorește cu victima, astfel

încât, în prezent, violul conjugal este considerat a reprezenta o formă calificată a infracțiunii de viol (F. Streteanu, 2001, 103).

Conform noii legi, în cazurile de violență domestică nu este necesară plângerea prealabilă a victimei pentru declanșarea acțiunii penale. Articolul 1, alineatul 7 din Legea 197/2000, introduce, în cadrul articolului 180 din Codul penal, alineatele 3 și 4, în care se precizează: „acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. În cazul faptelor prevăzute la alin. 11 și 21 acțiunea penală se pune în mișcare și din oficiu. Împăcarea părților înlătură răspunderea penală, producându-și efectele și în cazul în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu”.

Cu toate aceste modificări legislative, Legea 197/2000 este o necunoscută pentru majoritatea populației. În același timp, actul normativ nu este pus în aplicare nici de către autorități care nu se autosesizează. În aceste condiții, majoritatea victimelor necunoscându-și drepturile își părăsesc domiciliul deși legea prevede clar la articolul 112, litera g faptul că agresorul are „interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată”. Această măsură, în funcție de situație, poate fi luată pe o durată de până la doi ani. Atunci când agresorul a fost condamnat la închisoare de cel puțin un an, pentru acte de violență săvârșite împotriva membrilor familiei, care au provocat daune fizice sau psihice, agresorului i se interzice să se întoarcă la domiciliu – articolul 118¹.

Astfel se explică că, deși victimele au cadrul legal asigurat, în cea mai mare parte, nu își exercită drepturile. Există mai multe explicații pentru această stare de fapt: mentalitatea și patternul cultural existent, situația economică, sentimentele de autoblamare ale victimei etc. Deși există un cadru legislativ elaborat în vederea prevenirii și combaterii violenței domestice, în general și a violului marital în particular, necunoașterea și ignorarea legislației, slaba încredere în competența autorităților și în puterea legii reprezintă factori importanți care contribuie la prevalența fenomenului în societatea românească. „De asemenea, atitudinea poliției descura-

jează victimele să solicite ajutorul acesteia pe viitor. Dintre cele 20% din totalul victimelor violenței domestice care au depus o plângere la poliție, 19% se declară foarte nemulțumite de felul în care au fost tratate de poliție, iar 38% nemulțumite” (V. Stoiciu, 2003, 60). Aceste acte legislative au reprezentat rezultatele celor „două evenimente internaționale marcate de Conferințele de la Cairo și Beijing, cât și importanța acordată de organizațiile Națiunilor Unite combaterii violenței împotriva femeii care au stimulat o abordare sistematică a acestei probleme în România, începând din anul 1995” (E. Zamfir și C. Zamfir, 2002, 109).

Apariția legii 197/2000 prin intermediul căreia s-a incriminat violul marital l-a determinat pe avocatul Sergiu Andon, specialist în Drept penal să declare că: „Această abordare sistemică și caracterul decis, ferm, al reglementărilor reflectă o nouă mentalitate asupra rolului comunității și răspunderii societății față de ceea ce se petrece aberant în familie, prea multă vreme considerată o zonă eminentamente privată sau, cel mult supusă normelor și influențelor strict morale. O asemenea schimbare de mentalitate va influența și comportamentul – în prezent blazat – al autorităților administrative și polițienești. În consecință, se va schimba și mentalitatea celor predispuși la încălcarea legii, fiindu-le limpede acum că autoritatea părintească sau maritală nu le conferă prerogative gentilico-tribale, primitive, asupra celor cu care conviețuiesc” (<http://www.avocatautau.ro/articole.aspx=detaliu&aid=22>).

Cercetările care s-au axat pe această problematică au demonstrat că nu se poate realiza un profil psihologic sau cultural al femeii abuzate de către partener. Principalul argument

constă în faptul că orice femeie poate deveni ținta unui abuz exercitat de către partener indiferent de vârstă, rasă, origine etnică, religie, pregătire educațională și profesională, orientare sexuală sau venituri personale (R.F. Jones și D.L. Horan, 1997, 44). Totodată, s-a demonstrat faptul că violența domestică izvorăște și este fundamentată pe conceptul inegalității de gen. Prin urmare, de cele mai multe ori, fenomenul este acceptat, tolerat sau sancționat în funcție de cultura și societatea în care se manifestă. În cele mai multe din situații, statutul femeii este inferior celui al bărbatului ceea ce implică obediență din partea acestora iar, într-un astfel de context, relația dintre femeie și bărbat este considerată o problemă ce aparține sferei familiale, intime astfel încât instituțiile abilitate să intervină (sistemul de sănătate, biserica, poliția, serviciile sociale) asistă pasive la proliferarea și perpetuarea, din generație în generație a fenomenului, opunând o rezistență vădită în ceea ce privește schimbarea patternurilor care întrețin comportamentele abuzive. „În multe societăți prejudecățile față de femei contribuie decisiv la menținerea unor astfel de comportamente având efecte dramatice precum avorturile selective (în situația în care sexul copilului este feminin), infanticidul copiilor de sex feminin, accesul la hrană și servicii medicale în funcție de gen, obligarea copiilor să se prostitueze. Există încă societăți și culturi care exclud, în mod sistematic, accesul și drepturile femeilor la educație și în sfera politică, iar în astfel de condiții opțiunile femeilor sunt extrem de limitate iar acestea sunt „învățate” și obligate de-a lungul procesului de socializare să accepte și să se confrunte cu violența maritală pe tot parcursul vieții” (R.F. Jones și D.L. Horan, 1997, 44).

Note

1. „Statul Karnataka este situat în sudul central al Indiei și se învecinează la est cu Tamil Nadu, iar în sud cu statul Kerala și în nord cu statele Maharashtra și Andhra Pradesh. Populația statului ajunge la 45 de milioane de locuitori (în conformitate cu recensământul din 1991). Aproximativ 65% din populație (31 de milioane) locuiesc în zonele rurale. Dintre acestea, majoritatea sunt persoane active (63%) și sunt implicate în agricultură contribuind în procent

- de 39% la venitul statului în perioada 1988-1989 (Population Research Center, 1995). Principalele culturi agricole sunt reprezentate de orz, mei și sorg. Aproximativ 1/3 din pământurile cultivabile sunt utilizate pentru culturi industriale. Venitul pe cap de locuitor este de 2 041 de rupii – aproximativ 48 de dolari. Aproape 1/3 dintre locuitorii din zona rurală și 1 din locuitorii din zona urbană au venituri ce se situează sub pragul de sărăcie. În perioada 1992-1993, National Family Health Survey (Population Research Center, 1995) afirmă că 39% din bărbați și 63% dintre femeile care locuiesc în zonele rurale sunt analfabeți” (S. Krishnan, 2005, 762).
2. Proiectul s-a intitulat „Swasthya” ceea ce, în limba sanscrită înseamnă sănătate și prosperitate pentru toți.
 3. Metoda de investigare diferă de medicina convențională și are anumite puncte comune cu psihologia – Ayurveda (Ayur – viață și Veda – cunoaștere sau știință) – prin urmare, „ayurveda desemnează „știința/cunoașterea vieții”, însumând toate aspectele vieții fizice, psihologice, spirituale și sociale. Ayurveda este utilizată de mai bine de 5 000 de ani. În prezent, Occidentul recunoaște beneficiile ayurvedice în tratarea unor boli cronice precum artritele, accidentul vascular cerebral, diferite alte boli neurologice etc. Conform principiilor ayurvedice există trei doshe – energii dinamice – responsabile de starea de sănătate a oricărei persoane : Vata – reprezintă combinarea a două elemente din Univers – aerul și eterul ; Pitta – foc și apă ; Kapha – apă și pământ. Sănătatea este o stare de echilibru a acestor energii dinamice care includ cele trei aspecte esențiale oricărei ființe umane : corpul, mintea și spiritul. În momentul în care starea de echilibru se destramă, își fac apariția diverse boli. În momentul manifestării diferitelor afecțiuni și boli, pot fi recunoscute dereglările acestor doshe. Terapia Ayurveda – ce se bazează fie pe diete de un anumit tip, fie pe plante sau pe diferite metode de purificare a organismului – urmărește să restabilească starea de echilibru și armonie a celor trei energii interioare” (E. Oprea, 2006, 32).

Bibliografie

- Burnster, X. (1984). The torture of women political prisoners: A case study in female sexual slavery. În K. Barry, C. Bunch și S. Castley (eds.). *International feminism: Networking against female sexual slavery* (pp. 94-102). New York: International Women's Tribune Center.
- Burnster, X. (1986). Surviving beyond fear: Women and torture in Latin America. În J. Nash și H. Safa (eds.). *Women and change in Latin America* (pp. 297-325). South Hadley, MA: Bergin & Garvey.
- Bennice, J.A. și Resick, P.A. (2003). Marital rape. History, Research, and Practice. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4, 3, 228-246.
- Brammertz, S. și Rambach, P. (1998). Evolution récente en droit pénal et en procédure pénale en République Fédérale d'Allemagne. *Revue de droit pénal et de criminologie*, 291.
- Chiang, N. (2000). Women in Taiwan: Linking economic prosperity and women's progress. În L. Edwards și M. Roces (eds.). *Women in Asia: Tradition, modernity, and globalization* (pp. 229-244). Sydney, Australia: Allen & Unwin.
- Chiriță, R. (2001). *Violul conjugal în dreptul comparat* (www.raduchirita.ro).
- Edwards, L.R. și Hopps, J.G. (ed.). (1995). *Encyclopedia of social work* (pp. 313-335 ; 660-667). Silver Spring, MD, National Association of Social Workers.
- Hague, G. și Malos, E. (2005). *Domestic violence: Action for change*. Cheltenham, UK: New Clarion.
- Harwin, N. (2006). Putting a stop to domestic violence in the United Kingdom. *Violence Against Women*, 12, 6, 556-567.
- Hilf, M.S. (1980). Marital privacy and spousal rape. *New England Law Review*, 31-34.
- Hotca, M.A. (2004). *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Aspecte diferențiale și tranzitorii*. București: Editura Editas.
- Jimenez, E.R. (1999). Delitos contra la libertad sexual. În I.S. Butragueno (coord.). *Codigo penal de 1995 – Comentarios y jurisprudencia* (pp. 1059-1060). Granada: Comares.
- Jones, R.F. și Horan, D.L. (1997). The American college of obstetricians and gynecologists: A decade of responding to violence against women. *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, 58, 43-50.

- Kozu, J. (1999). Domestic violence in Japan. *American Psychologist*, January, 50-54.
- Krishnan, S. (2005). Do structural inequalities contribute to marital violence? Ethnographic evidence from rural South India. *Violence Against Women*, 11, 6, 759-775.
- Larrain, S.H. (1994). *Violencia puertasa dentro : La mujer golpeada (Violența din spatele ușilor : Femeile maltratate)*. Santiago, Chile : Editorial Universitaria.
- Logar, R. (1998). *Măsurile privind violența domestică în Austria. Proiecte noi de intervenție*. Conferința „Stop violenței : acțiune și măsuri”, București, 26-28 noiembrie.
- Luke, N., Schuler, S.R., Mai, B.T.T., Thien, P.V. și Minh, T.H. (2007). Exploring couple attributes and attitudes and marital violence in Vietnam. *Violence Against Women*, 13, 1, 5-27.
- Luo, T.-Y. (2000). „Marrying my rapist? !” : The cultural trauma among Chinese rape survivors. *Gender and Society*, 14, 4, 581-597.
- MacDonald, S.C. (1988). Parallels and pitfalls : the aftermath of Legal reform for sexual assault, marital rape, and domestic violence victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 3, 2, 174-189.
- McWhirter, P.T. (1999). La violencia privada. Domestic violence in Chile. *American Psychologist*, January, 37-40.
- Mitra, C.L. (1979). For she has no rights or power to refuse the consent. *Criminal Law Review*, 559-560.
- Ng, V.W. (1987). Ideology and sexuality : Rape law in Qing China. *Journal of Asian Studies*, 46, 1, 57-70.
- Nivôse, L.M. (1998). Le crime de viol et l'égalité des sexes. *Droit Penal*, 4, 4.
- Oprea, E. (2006). Terapii alternative Ayurveda. Descoperă puterea energiilor interioare. *Revista Farmacia Ta*, Martie, 67, 32-34.
- Sanmartin, J., Molina, A. și Garcia, Y. (eds.)(2003). *Violencia contra la mujer en las relaciones de pareja. Estadísticas y legislación*. Centro Reina Sofia para el Estudio de la Violencia.
- Stoiciu, V. (2003). *Violența domestică. Manual de identificare și prevenire*. București : Asociația Idee.
- Streteanu, F. (2001). Modificări recente ale legii penale. Reflecții. *Revista de Drept Penal*, 2, 103.
- Tang, C.S-K., Cheung, F.M-C., Chen, R. și Sun, X. (2002). Definition of violence against women. A comparative study in Chinese societies of Hong Kong, Taiwan, and the People's Republic of China. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 6, 671-688.
- Tang, K-L. (1998). Rape law reform in Canada: The success and limits of legislation. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 42, 3, 258-270.
- X, L. (1999). Accomplishing the impossible : An advocate's notes from the successful campaign to make marital and date rape a crime in all 50 U.S. states and other countries. *Violence Against Women*, 5, 9, 1064-1081.
- Zamfir, E., Zamfir C. (2000). *Situația femeii în România*. București : Editura Expert.
- *** *Codul Penal al României*, Publicat în Buletinul Oficial nr. 79-79 bis din 21 iunie 1968 – republicat în Buletinul Oficial nr. 55-56 din 23 aprilie 1973 – republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 16 aprilie 1997.
- *** *Legea nr. 217 din 22 mai 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003.
- *** *Legea nr. 197/2000 pentru modificarea și completarea unei dispoziții din Codul Penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 568 din 15 noiembrie 2000.
- *** *Legea nr. 278 de modificare a Codului Penal* publicată în Monitorul Oficial nr. 601 din 12 iulie 2006.
- *** *Ordonanța nr. 95/2003 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 13 din 08/01/2004.
- *** *Ordinul nr. 384 din 12 iulie 2004 publicat în Monitorul Oficial nr. 745 din 17 august 2004, Procedurii de conlucrare în prevenirea și monitorizarea cazurilor de violență în familie*.
- www.womensaid.org.ok
www.anpf.ro
http://www.avocatultau.ro/articole.aspx=detaliu&aid=22